جمهوری شیعر و جمهوری تەپانە!.. سەدیق سەعید ڕواندزی

لە هەرێمی کوردستاندا، دەیان و بگرە سەدان ڕێکخراوی بە ناو کۆمەڵگەی مەدەنی و ئین گی ئۆ هەن، کە گوایا ئەرکیان بە مەدەنیکردنی کۆمەڵگە و پێشخستن و هوشیارکردنەوەی تاکەکان و داکۆکیکردنە لە مافە پیشەیی و جەماوەرییەکانی هاووڵاتییان، کە بەشێکی کەمیان لە دەرچێت، ئەوانیتر بارگرانییەکی گەورەن بە سەر بودجەی ئەم هەرێمەوە. ئەگەر ڕووپێوێکی مەیدانی لە پەراوێزی ئەرک و ڕۆڵی ئەو ڕێکخراوانە لە کۆمەڵگەی کوردی بکەین، هیچ گومانی تێدا نییە وەرای بوونی سەدەها ڕێکخراو، بەڵام هێشتا وەک پێویست بە ئەرک و ڕۆڵی ڕێکخراوەییانەی خۆیان هەڵنەستاون و زۆربەیان بنەمای کاری ڕێکخراوەیی خۆیان نازانن و کار و چالاکییەک دەکەن، کە ڕەنگە پەیوەندی بەوانەوە نەبێت. ساڵانێکی زۆر لەمەو بەر، بە سەدان فەرهەنگخانە، لە شارەکانی کوردستان بە مەبەستی برەودان بە چالاکییە ڕۆشنبیرییەکان دامەزران. ئەو فەرهەنگخانانە دواتر چییان لێ هات؟ کەلوپەلەکانییان کە بە سەدان ملیۆن دۆلار مەزندە دەکران، چی لێ هات؟ بۆچی ئەو فەرهەنگخانانە نەمانەوە؟ کەواتە ئەوە گرنگ نییە چەند ڕێکخراوی کۆمەڵەی مەدەنی هەن، بەڵکو ئەوە گرنگە، چەند خزمەت و ڕۆڵیان لە بەرەو پێشەوە بردنی کۆمەڵگە و بە مەدەنیکردنی جومگەکانییەوە دیارە. بۆیە گەلێک لەو ڕێکخراوانە، ستراتیژ و کاری ڕاستەقینەی خۆیان ونکردووە و دەچن بە چالاکییەکەوە سەرقاڵ دەبن، کە هیچ ئەرزشێکی نەبێت. لەو ڕۆژانەدا، تۆڕی ڕێکخراوە ناحکومییەکانی سەران کۆڕێکی شیعریان بە ئامادەبوونی سەرپەرشتیاری ئیدارەی سەربەخۆی سەران، بۆ شاعیرێکی سادەنووس سازکرد. پرسەکە ئەوە نییە، کە ئاخۆ ئەم برادەرە شاعیرە یاخود نا، کە وەک شێخ ڕەزا گوتەنی شاعیر زۆر بووە لەم ع[illegible] ، بەڵکو پرسەکە ئەوەیە، ئەم چالاکییە پەیوەندی بە ئەرگانێکی گەورەی وەک تۆڕی ڕێکخراوە ناحکومییەکانی سەران هەیە؟ ئایا کار و ئەرکی دی نییە بیکەن؟ ڕێکخراوەکانی ئێمە بە گشتی، بۆچی نابنە چاودێر بە سەر کاری دەزگاکانی حکومەت و داکۆکی لە مافە مەدەنی و پیشەییەکانی توێژە جیاوازەکانی کۆمەڵگە ناکەن؟ بۆچی ڕەخنە ناگرن و ئەو کەماسیانەی لە بواری بەڕێوەبردن و خزمەتگوزاریدا هەن، نایخەنە ڕوو؟ بۆچی پاڵپشت و هاوکاری جەماوەری خەڵک ناکەن، کاتێ داواکارییەکی ڕەواو جەماوەریان هەیە؟ بۆچی نابنە چاودێر بە سەر پێشلکارییەکان کە لە

بواری مرۆیی و ڕۆنامەوانی و مافدا دەکرێن؟ مەگەر سازکردنی کەرێکی شیعری بۆ شاعیرێکی سادە نووس کە نیوەی کوردستان نایناسێت، هیچ داهێنان و بوێریەکی تێدایە ئەگەر هەزاران خوێندکاری زانکۆش تێیدا بەشدار بن؟ بێگومان شیعر هیچ کاتێک ژانرێکی جەماوەری نەبووە، بەو مانایەی، وەک چۆن تۆپانێ جمهورێکی بێ شوماری هەیە، ئەوا کام شاعیریش جمهورێکی بێ شوماری هەبوو، ئەوا شاعیری پلە یەکە. هەر کاتێک شیعر هێندە سادە و ڕۆژانەیی بووەوە، کە هەمووان تێی گەیشتن و چەپڵەیان بۆ لێدا، بە دڵنیاییەوە ئەو کاتە ئەمە لە بەردەم شیعر بە مانا هونەریی و بابەتییەکەی نین، بەڵکو لە بەردەم زمانێکی ئاسایی و ڕۆژانەیی داین کە جۆرێک لە میکیاژی هونەری و وشە سازیی ڕۆمانسی بە ناوی شیعرەوە بۆ کراوە. زۆرجار دەگوترێت (مانای شیعر لە دڵی شاعیر دایە) واتا نەک هەموو کەسێک نابێ لە شیعر بگات، بەڵکو لە خودی شاعیر بەو لاوە، هیچ خوێنەرێکیش پێی بەو مانایە نابات کە لە دوو توێی دەقێکی شیعری دایە؟ شیعر ژانرێکی بژاردەیە، نەک جەماوەریی و چەپڵەڕێزیی، هەڵبەتە ڕەنگە خوێنەرانێک بڵێن، مەگەر شیعری شێرکۆ و پەشێویش، شیعری جەماوەریی و چەپڵە ڕێزی نین؟ بەڵام ئایا پەیامی شیعری شێرکۆ و پەشێو بەراورد بە پەیامی شاعیرێکی سادەنوس دەکرێت؟ لەو سەنگەیشەوە، کاتێ هەزاران گەنج و خوێندکاری زانکۆ، لە هۆڵێکدا جمەیان دێت و بە چەپڵە ڕێزان پێشوازی لە شیعری شاعیرێکی نەناسراو دەکەن ئەوا بە داخەوە دەبێ ئەمە نیگەران و نائومێد بین لە دنیای شیعری کوردی، چونکە ئەمە مانای وایە، شیعر بۆتە زمانێکی ڕۆژانەیی و ئاسایی و هیچ جیاوازییەکی لەگەڵ زمانی شیعریی کە زمانی مانایە نەماوە. بەمەش شیعر وەک تۆپانەی لە دەست و دەیان هەزار هاندەری بۆ دروست دەبێت. بەڵام ئایا ئەدەب بەگشتی و شیعریش بە تایبەتی، ژانری هەموو کەس و جەماوەرکە؟ ئاسایە ئەم جۆرە چاڵاکییانەش بکرێن، بەڵام دەبێ ڕێکخراوەکانی ئەمە، زۆر پیشەیانە ئەرک و کاری ڕاستقینەی خۆیان بناسن و کار بکەن. بەرپرسانیش دەبێ ئەو ڕاستیە بزانن، دواین ئەرکییان دەبێ گوێگرتن بێت لە شیعر، چونکە ئەوان ئەرک و بەرپرسیاریەتی گەورەتریان لە سەرشانە، کە ئەویش خزمەتکردنی خەڵک و گوێگرتنە لە کەموکورتی و داواکارییەکانییان ! مەرجیش نییە ئەوەی لە ڕێزی پێشەوەی کۆڕێکی شیعری دانیشت ئیدی شیعرناس بێت. بە پێچەوانەوە نزار قەببانی دەڵێت:_(ئەوانەی لە ڕێزی پێشەوەی کۆڕێکی شیعری دادەنیشن، دواین کەسن کە لە شیعر دەگەن).

*ئەم بابەتە لە ڕۆژنامەی ڕێگای کوردستان، ژمارەی ڕۆژی 31/1/2023 بڵاوکراوەتەوە.